

Ю. Є. Ковний

orcid.org/0000-0002-1230-5050

кандидат економічних наук, адвокат

ПРОБЛЕМИ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Постановка проблеми. Система права світового рівня нині не є стабільною, піддається кризовим явищам, що зумовлені глобальними зіткненнями різносторонніх інтересів у політичній, економічній, соціальній та екологічній сферах. Грунтовні світові тенденції мультикультурної співпраці та національні деформації культурного середовища створюють протиріччя структурній інтеграції та соціальній згуртованості.

Суспільство трансформується, тягнучи за собою зміни у правовій парадигмі та національній політиці. Напрямок зміни глобалізованого права неможливо достовірно передбачити. Вказане зумовлює потребу розв'язання багатьох проблем, що виникають в сучасному трансформованому соціумі, серед них одним з найважливіших є питання протидії національного та глобального чинника у суспільно-політичному і державно-правовому житті.

Демократичні прагнення держави вимагають формування належної політики у етнічній та національній сферах, забезпечення принципів рівності, толерантності, розвитку культурних прав суб'єктів етнонаціональної політики. Проте в умовах глобальних трансформацій це питання особливо проблемне, оскільки має невизначений характер та майбутні тенденції розвитку світу важко передбачити.

Вказане зумовлює потребу додаткового наукового дослідження субординації аспектів національного і глобального в сучасному державотворенні та правотворенні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку української загальнотеоретичної юриспруденції відсутні комплексні дослідження котрі б репрезентували аналізі закономірностей формування нормативно-правового забезпечення стратегії національної політики держави в умовах боротьби глобальних патерн та етнонаціональних ціннісних проявів.

Проблеми забезпечення та захисту прав людини, зміни ціннісних парадигм окремих груп суспільства, правового регулювання прав національних меншин, функціонування правової глобалізації та нівелювання державного суверенітету були предметом розгляду таких науковців: О.М. Балинської, Н.П. Бортник, І.Жаровської, Н.Ортинської, М.Ю. Щирби та інших. Безумовно ширше це питання досліджували представники іноземних правових шкіл, зокрема I Zlătescu, B. Parker, S.Hobolt, R. Kastoryano та інші.

Ціллю цієї наукової статті є розгляд сучасних тенденцій розуміння можливостей збалансування національної ідентичності та правової глобалізації у правовій політиці демократичної держави.

Виклад основних положень. Глобалізація є складним явищем і включає в себе безліч процесів, які стосуються різних сфер суспільства. Глобалізація не означає просто «поширення», а й «взаємозалежність». Одне з найуживаніших визначень концепція представляє глобалізацію більше як процес, за допомогою якого географічна відстань стає все менш важливим фактором встановлення та розвитку транскордонних відносин економічного характеру, політичного та соціально-культурного (Zlătescu, 2019, с.200). Глобалізація – це мультикультурний процес, який є результатом подій в одній частині земної кулі з наслідками для суспільств і проблеми в інших частинах земної кулі. Мається на увазі рух товарів/ послуг; рух осіб (міграція); рух капіталу і технології. Глобалізоване суспільство – це суспільство сьогодення і уникнути впливу трансформаційних явищ не може жодна політико-правова одиниця.

Явище, з яким зараз стикаються люди, – фундаментальні соціальні та культурні зміни. Швидкість інформаційних хвиль глобалізації призводить до важливих змін у суспільстві,

як у зовнішньому аспекті (поведінка та ставлення), так і у внутрішньому (система цінностей, життєва філософія та переконання). Ці зміни відбулися в результаті культурного контакту між країнами, і це пояснювалося діалогом між новими цінностями та старими цінностями, які переважали між ними, завдяки чому вдалося натуралізувати та сформувати неолібералізм у всіх аспектах життя, і в якому цінності місцевої культури стали орієнтиром для суспільства. Така ситуація призвела до зміни цінностей, оскільки суспільство віддає перевагу сучасним цінностям і нехтує невидимим. Це призвело до порушення моральних цінностей, представлених у способі життя суспільства.

Отож відбувається процес нівелювання етнічної та національної самобутності, їх аксіологічної цінності для людини в бік переваги глобальних атракторів сучасного суспільства. Останні часто мають біфуркаційний характер, тобто напрям впливу їх передбачити практично неможливо. Глобалізація не має повністю усталених інститутів, це хитка трансформація з невизначеною кінцевою ціллю.

Тут варто погодитися з останніми працями С. Тореса та Е. Базіо щодо двоякої природи глобальних правових явищ. З одного боку глобалізація, за їх твердженням, обрамлено ідеологією неолібералізму та закликає до створення кількох регіональних ринків, поширення швидкоплинних економічних і фінансових обмінів і наявності керівних систем, відмінних від національних держав, зокрема у формі міжнародних торговельних угод, які застосовуються Світовою організацією торгівлі. Проте, вказують науковці що існує й друга форма глобалізації – знизу, або антиглобалізація. Він контрастує з першим. Вона набуває форми окремих осіб, інституцій і соціальних рухів, які рішуче виступають проти того, що вони трактують як корпоративну глобалізацію. Їх девіз: «немає глобалізації без представництва» (Torres, Bosio, 2020).

Сучасне суспільство перебуває в цьому невизначеному стані біфуркації, роздвоєнні особистої правової ідентичності. Представники іспанської правової школи підтверджують нашу тезу аргументами, вказуючи, що зараз зростає кількість людей, які живуть у транснаціональних і гібридних контекстах, поєднуючи певну етнічну ідентифікацію та універсальну форму. У цьому контексті сучасні суспільства стикаються з проблемою, як керувати та враховують одночасні процеси глобалізації та локалізації, єдності та різноманітності, асиміляції та мультикультуралізму. Всі вони отримують складні риси в глобальному суспільстві.

З одного боку етнічна ідентичність стосується усвідомлення приналежності до групи з певними характеристиками (наприклад, територіальні, культурні, релігійні, мовні, звичаєві) і свідоме співвідношення особистості з ними. Етнічна приналежність – це соціально сконструйований і реляційний соціальний факт, тобто він виробляється і відтворюється в соціальна взаємодія між внутрішньою групою або самоозначенням (ідентичність, яка заявляється самими людьми) і приписування зовнішній групі (ідентичність, яка приписується до них іншими).

З іншого боку сучасне суспільство заохочує мультикультуралізму, реагуючи на культурну одноманітність або асиміляцію, і до моделі державної політики, в якій держава відіграє активну роль у захисті прав меншин і культурного розмаїття. Глобальний мультикультуралізм позиціоновано як способів управління розмаїттям і включення іммігрантів, культурних і етнічних меншин в управління суспільством (Molina, 2018). Проте повною мірою ідеологія мультикультуралізму не може урівноважити національні та локальні, ментальні та культурні інтереси кожної групи зі складу представників етнонаціонального механізму держави і суспільства.

Проблема полягає в тому, що унікального зразкового «рецепту» поєднання інтересів на всіх рівнях не вдалося віднайти. Сьогодні конкурують три правові концепції, які знаходяться в межах досліджуваної сфери.

Теоретичні та нормативні підходи до питання розмаїття та інтеграції, такі як мультикультуралізм та інтеркультуралізм, конкурують у спробі перевизначити громадянство та національність. Політика держав, що орієнтувалась на одну теорію не була вдалою, це призвело до багатьох, суперечливих і суперечливих інтерпретацій інтеграції та демократичних громадських просторів.

Однак на цьому питанні напряму правової політики не вичерпується, оскільки з'являються додаткові ускладнення з боку міграційних загроз. Так, транснаціоналізм піднімає питання

про межі національного публічного простору та розширює концепцію культурної інтеграції за межі кордонів, кидаючи виклик нормативним теоріям мультикультуралізму та міжкультуралізму, прив'язаних до національних суспільств. Якою б не була ідеологія та ціль у розумінні інтеграції, держави сьогодні стикаються з транснаціональними діями активістів, які намагаються обійти держави, щоб досягти глобальної перспективи їх ідентифікації та дій. Солідарність за межами кордонів передбачає багаторівневу взаємодію між рідною та приймаючою країнами та спонукає держави до розробки стратегій інтеграції – територіальної та нетериторіальної – як способу включення проблем ідентичності, що виникли в ситуації меншини, до їхньої політичної стратегії «повторної територіалізації» (Kastoryano, 2018).

Міжкультурна ідея спрямована на вирішення ряду критичних питань про те, як люди ставляться один до одного, і як ці взаємодії формуються, формуються та здійснюються в повсякденних ситуаціях. Більш істотно, інші ключові відповідні питання стосуються того, як люди та групи людей з різних культур взаємодіють один з одним; як їм комунікувати, незважаючи на відмінності, що стосуються мови, культури, релігії, етнічного походження та інших соціально-культурних орієнтацій; як вони вирішують конфлікти, що виникають через міжкультурні непорозуміння; і як їхня щоденна зустріч з різноманітністю формує їх ставлення, поведінку та досвід (Elias, 2020). На сьогоднішній день дослідники стикаються з цими та іншими пов'язаними питаннями в багатьох дисциплінах, включаючи освіту, соціологію, мову, географію та демографію, комунікацію, психологію, бізнес та економіку, політологію та інші. За останні кілька десятиліть розвинувся ряд галузей досліджень, які намагаються пояснити й проаналізувати міжкультурні проблеми. Серед них міжкультурна освіта, міжкультурна комунікація, міжкультурні відносини, міжкультурна компетентність, міжкультурне розуміння, міжкультурний конфлікт, культурологія та космополітизм.

Попри те, яка б не була державна ідеологія з трьох вище репрезентованих, все ж урівноваження інтересів можливе тільки шляхом належної поведінки всіх суб'єктів етнонаціональних правовідносин. Тому особливо важливим аспектом є сфера освіти як дієвого засобу забезпечення виваженої політики.

Необхідним фактором є забезпечення знань щодо сучасних глобальних суспільних тенденцій, які створюють новий контекст для освіти та для сфери порівняльної та міжнародної освіти. Тенденції включають екологічну кризу, надстрімку збільшення народонаселення та демографічну динаміку, зростання мобільності, технологічну революцію, особливо революцію ІКТ, зростання добробуту, неоліберальну економічну революцію, зміну соціальних відносини, демократизація, трансформація суверенітету національної держави тощо.

Як реакція на затребуваність сучасних знань виникла дискусія про Глобальну громадянську освіту. Хоча концепція глобального громадянства є суперечливою, неоднозначною та концептуально розпливчастою, освіта є однією зі сфер, де ця ідея використовується найбільш серйозно, особливо в літературі, яка теоретизує необхідність глобально орієнтованої громадянської освіти. Глобальне громадянство, а особливо його «асоційована конструкція» Глобальна громадянська освіта, стали помітними концепціями в освітніх дискурсах і політиках. Вагомість такої Глобальної громадянської освіти в тому, що вона по-перше, «підтримує глобальний мир; по-друге, це заохочує втручання щодо економічної, соціальної та культурної нерівності та може зменшити глобальну бідність; по-третє, забезпечує міцну основу та керівні принципи для підтримки громадянських чеснот, які призведуть до більш демократичних суспільств» (Yemini, 2019)

Висновок. Сучасне суспільство перебуває в невизначеному стані бифуркації, роздвоєнні особистої правової ідентичності. З одного боку соціальна реальність глобалізується, відбувається процес нівелювання етнічної та національної самотності, їх аксіологічної цінності для людини в бік переваги глобальних атракторів сучасного суспільства. З іншого боку на низовому рівні відбувається суттєвий супротив глобальним чинникам та акцент на ментальних факторах суспільного життя, домінуванні окремих груп суспільства. Вказане призводить до невизначеності етнонаціональної політики держави. Тому необхідним фактором оновлення взаємодії та формування подальшої комунікації всіх суб'єктів політичної та правової системи є забезпечення знань щодо сучасних глобальних суспільних тенденцій, які створюють новий

контекст для освіти та для сфери порівняльної та міжнародної освіти. В цьому значенні Глобальної громадянської освіти набуває суттєвої ролі, забезпечує знання про можливі виклики та можливості їх толерування.

Література

- Zlătescu I Globalization and migration. *Fiat Iustitia*, 2019. № 1. P. 200-206.
- Torres C.A., Bosio E. Global citizenship education at the crossroads: Globalization, global commons, common good, and critical consciousness. *Prospects*. 2020. Vol. 48, P. 99-113. DOI 10.1007/s11125-019-09458-w
- Molina J., Rodriguez – Garcia D. The International Encyclopedia of Anthropology. 2018. John Wiley & Sons, Ltd. DOI: 10.1002/9781118924396.wbiea1924
- Kastoryano R. Multiculturalism and interculturalism: redefining nationhood and solidarity. *CMS* 2018. Vol. 6, 17. DOI 10.1186/s40878-018-0082-6
- Elias A., Mansouri F. A Systematic Review of Studies on Interculturalism and Intercultural Dialogue, *Journal of Intercultural Studies*, 2020. Vol. 41:4, P. 490-523, DOI: 10.1080/07256868.2020.1782861
- Yemini M., Tibbitts F., Goren, H. Trends and caveats: Review of literature on global citizenship education in teacher training. *Teaching and Teacher Education*, 2019. Vol. 77. P. 77-89.

Анотація

Ковний Ю. Є. Проблеми етнонаціональної політики в глобалізованому суспільстві. – Анотація.

В науковій статті проводиться розгляд сучасних тенденцій розуміння можливостей збалансування національної ідентичності та правової глобалізації у правовій політиці демократичної держави.

Зазначено, що демократичні прагнення держави вимагають формування належної політики у етнічній та національній сферах, забезпечення принципів рівності, толерантності, розвитку культурних прав суб'єктів етнонаціональної політики. Глобалізоване суспільство – це суспільство сьогодення і уникнути впливу трансформаційних явищ не може жодна політико-правова одиниця. Проте в умовах глобальних трансформацій це питання особливо проблемне, оскільки має невизначений характер та майбутні тенденції розвитку світу важко передбачити.

Аргументовано, що сучасне суспільство перебуває в невизначеному стані біфуркації, роздвоєнні особистої правової ідентичності. З одного боку соціальна реальність глобалізується, відбувається процес нівелювання етнічної та національної самобутності, їх аксіологічної цінності для людини в бік переваги глобальних атракторів сучасного суспільства. З іншого боку на низовому рівні відбувається суттєвий супротив глобальним чинникам та акцент на ментальних факторах суспільного життя, домінуванні окремих груп суспільства. Доведено, що вказане призводить до невизначеності етнонаціональної політики держави.

Мотивовано, що необхідним фактором оновлення взаємодії та формування подальшої комунікації всіх суб'єктів політичної та правової системи є забезпечення знань щодо сучасних глобальних суспільних тенденцій, які створюють новий контекст для освіти та для сфери порівняльної та міжнародної освіти. В цьому значенні Глобальної громадянської освіти набуває суттєвої ролі, забезпечує знання про можливі виклики та можливості їх толерування. Констатовано, що глобальна громадянська освіта, стали помітними концепціями в освітніх дискурсах і політиках.

Ключові слова: національна меншина, етнічна ідентичність, трансформація, демократія, цінності.

Summary

Kovnyi Yu. Ye. Problems of ethno-national policy in a globalized society. – Article.

The scientific article examines modern trends in understanding the possibilities of balancing national identity and legal globalization in the legal policy of a democratic state.

It is noted that the democratic aspirations of the state require the formation of an appropriate policy in the ethnic and national spheres, ensuring the principles of equality, tolerance, and the development of cultural rights of subjects of ethno-national politics. Globalized society is today's society, and no political and legal entity can avoid the influence of transformational phenomena. However, in the conditions of global transformations, this issue is particularly problematic, as it is uncertain and future trends of world development are difficult to predict.

It is argued that modern society is in an uncertain state of bifurcation, a split of personal legal identity. On the one hand, social reality is becoming globalized, there is a process of leveling of ethnic and national identity, their axiological value for a person towards the superiority of global attractors of modern society. On the other hand, at the grassroots level, there is significant opposition to global factors and an emphasis on the mental

factors of social life, the dominance of certain groups in society. It has been proven that this leads to the uncertainty of the state's ethno-national policy.

It is motivated that a necessary factor for the renewal of interaction and the formation of further communication of all subjects of the political and legal system is the provision of knowledge about modern global social trends that create a new context for education and for the field of comparative and international education. In this sense, Global Civic Education acquires a significant role, provides knowledge about possible challenges and opportunities to tolerate them. It is stated that global citizenship education has become a prominent concept in educational discourses and policies.

Key words: national minority, ethnic identity, transformation, democracy, values.